



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



5RE305 Regionální politika, programování a projektování v regionálním rozvoji

PODROBNÝ ROZPIS PŘEDNÁŠEK

Téma 2 (podle upraveného sylabu)

Definice regionální politiky (viz přecházející soubor 5RE305_handout1_2_2019-01-19.docx) a motivy její existence (ekonomické, ekologické, sociální a politické). Vývoj a příčiny vzniku regionální politiky. Vývoj regionální politiky ve vybraných evropských zemích.

Motivy existence regionální politiky

- ekonomické
- ekologické
- sociální
- politické

1) ekonomické

Plné **využití všech výrobních** faktorů v regionu (zejm. pracovní síly) – zaměstnanost jako základní důvod pro existenci regionální politiky – *otázka na studenty* – proč je zaměstnanost tak důležitá? Jak jsou její dopady v regionální ekonomice? Co všechno ovlivňuje?

Ekonomický růst - výrazné rozdíly v ekonomické úrovni regionů mají dopad na růst (i stabilitu) celé ekonomiky

Optimální rozmístění firem - kompromis mezi veřejnými požadavky a potřebami firem - *otázka na studenty* – jak to lze ovlivnit?

Náklady přelidnění (koncentrace ekonomických činností) *otázka na studenty* – co si představují pod náklady přelidnění?

Vztahy mezi **regionální nerovnováhou a inflací** - inflace může být vyvolána jak v regionech s vysokou koncentrací ekonomických aktivit, a to tzv. „útokem na náklady“, nebo i v méně rozvinutých regionech, způsobená „táhnutím poptávky“.

2) Ekologické

Znehodnocení (poškození) životního prostředí v oblastech koncentrace socioekonomických aktivit - tlak na zastavěné obytné plochy, nedostatky v technické infrastruktuře, znečištění ovzduší a vody jako důsledek koncentrace lidí i SE aktivit apod.



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



Obecně preference života v ekologicky čistším prostředí, což ale s sebou nese další náklady – *otázka na studenty* – jaké?

3) sociální

Plná zaměstnanost – byla hlavním důvodem vzniku regionální politiky - sociální potřeba zajistit každému práci (viz ekonomické motivy).

Regionální diferenciace v rozdělení příjmů (ovlivněna situací na trhu práce, ekonomickou strukturou, vzdělanostní úrovní obyvatel atd.).

Úvaha o **obecném blahu** – kvalita života, sociální aktivity a vazby, *Otázka na studenty* – kde by chtěli žít a v čem spočívá jejich představa „obecného blaha“.

4) politické

Poměrně výjimečně se ve prospěch regionální politiky na státní úrovni klade čistě politická argumentace (obvykle je vázána na sociální záležitosti).

Velké rozdíly v sociální situaci různých regionů mohou mít důležité politické důsledky a silně ovlivňovat celkové politické prostředí.

Vývoj regionální politiky - Evropa

Za kolébku regionální politiky je považována **Velká Británie** – dopady hospodářské krize ve 30. letech 20.století na průmyslové regiony UK - nutnost řešit složitou situaci

1934 – Přijetí prvního legislativního dokumentu „Special Areas (Development and Improvement) Act“ (platil v období 1935-1937):

- vymezení problémových regionů (*co je problémový region?*)
- definování způsobu pomoci (*především zlepšováním infrastruktury*)
- stanovení pravidel pro alokaci prostředků

Tento první zákon v podstatě byl zaměřen na Jižní Wales, Jižní Skotsko a dva regiony (Tyneside a Cumberland) při hranici Anglie a Skotska. 2 komisaři (Skotsko a Anglie+Wales) po dohodě s místními orgány – tvorba pracovních míst zejména při budování infrastruktury. Tento zákon byl posléze doplněn/rozšířen zákony „The Special Areas Reconstruction (Agreement) Act“ (1936) a „The Special Areas (Amendment) Act! (1937) - úlevy na daních a nájemních cenách s cílem povzbudit firmy, aby se lokalizovaly v problémových územích.

Realizace regionální politiky po 2. světové válce ve VB závisela na orientaci vlády, V 60. letech došlo ke změnám používaných nástrojů, ale cílem byla vždy zaměstnanost



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

V rámci EHS VB iniciovala založení Evropského fondu regionálního rozvoje (1975) a čerpala finanční podporu zejména ve Skotsku, ve Walesu a na jihozápadě Anglie a v Severním Irsku.

Po druhé světové válce další rozvoj regionální politiky v západní Evropě, zejména ve:

Francii – problém obrovských rozdílů mezi Paříží a zbytkem území, snaha „vytlačit“ některé aktivity mimo oblast Paříže („metropole růstu“), budování infrastruktury, decentralizace kompetencí v oblasti RR (Francie velmi centralizovaný stát), DATAR

Itálii – problém zaostalosti italského Jihu vůči velmi vyspělému Severu - snaha podpořit firmy v přesunu jejich aktivit na jih, budování infrastruktury – ne příliš úspěšná politika dodnes velké rozdíly mezi Severem a Jihem – politické důsledky (separatistické tendence Severu)

Přelom 50. a 60. let – v **Německu** (západním) problém starých průmyslových regionů a jejich konverze. V 90. letech 20. století Německo po sjednocení řešilo ekonomické, ekologické a sociální problémy východních spolkových zemí (uvést příklad Durynska). V **Nizozemí** - řešení problémů spojených s přelidněním některých částí státu, ve **Skandinávii** naopak řešení problémů málo zalidněných oblastí (fyzickogeografické podmínky), zajištění dostupnosti – práce, služeb, - v těchto oblastech

V bývalých socialistických zemích regionální politika v moderním pojetí nebyla realizována, nicméně se uplatňovaly některé (zejména makroekonomické) nástroje. V průběhu 90. let a po vstupu těchto zemí do EU je jejich regionální politika silně ovlivněna a financována v rámci politiky soudržnosti EU.

Téma 3: Cíle a nástroje regionální politiky

Jak už bylo dříve uvedeno, lze rozlišit tři základní typy regionální politiky:

- růstově orientovanou (prorůstovou)
- stabilizačně orientovanou (stabilizační)
- infrastrukturně orientovanou

Každá z těchto politik sleduje poněkud odlišné cíle a podle toho, která převažuje, jsou voleny i nástroje pro její realizaci.

Rozlišujeme dvě základní pojetí regionální politiky – viz tabulka:



Aspekt	Regionální politika	
	tradiční	současná (akcelerační)
regiony	geograficky relativně stálé problémové regiony (s dlouhodobými setrvalými problémy)	geograficky relativně rychle se měnící problémové regiony (dopady rozdílného rozvoje ekonomických aktivity (vyšší/nížší přidaná hodnota)
základní charakteristika řešených problémů	rozvinutost – zaostalost	strukturální změny
obvyklá strategie	regionální růst	regionální inovace
nástroje	meziregionální přerozdělování	mobilizace vnitřních zdrojů
orientace na	kapitál, suroviny, velké firmy	informace, technologie, služby, malé a střední firmy
organizační forma	centralizace	decentralizace

Probrat tabulku se studenty – co vlastně jednotlivá políčka znamenají a jak je třeba to chápat v kontextu dříve uvedených základních typů RP.

Nástroje regionální politiky se obvykle člení do tří základních skupin, a to na 1) nástroje makroekonomické a 2) mikroekonomické povahy a 3) nástroje ostatní¹.

- 1) Makroekonomické nástroje (využívání těchto nástrojů se výrazně ovlivněno národohospodářskými cíli):

Fiskální politika – lze uplatnit na příjmové straně – regionalizace daní (velmi málokdy se uplatňuje – otázka na studenty – proč?). Výdajová strana – meziregionální přerozdělování financí (bývá naopak velmi časté), v podstatě regiony, které odvádějí do rozpočtu méně, čerpají více (solidarita). Přerozdělování bylo využíváno i v socialistických státech (Československo).

¹ Viz Wokoun, R., et al. (2011). Základy regionálních věd a veřejné správy. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



Monetární politika – touto politikou lze ovlivnit „cenu peněz“, v podstatě přístup k úvěrům.

Protekcionismus – ochrana trhu s vybranou produkcí (cla, dovozní kvóty, nastavení ekologických a dalších standardů). Pokud se využije, tak obvykle na omezenou dobu. *Otázka na studenty* – může ČR tento nástroj využívat?

2) Mikroekonomické nástroje

Nástroje realokace pracovních sil – podpora přesunu pracovní síly za prací (náborové příspěvky, pomoc s bydlením, náklady na stěhování apod.....). V současnosti v moderním pojetí RP se preferuje „práce za lidmi“.

Nástroje realokace kapitálu – podpora přesunu/udržení kapitálu do potřebného území s cílem ovlivnit tvorbu pracovních míst, může být např. formou informací a propagace těchto území, ale také různými úlevami, např. vládními pobídkami šitými „na tělo“ investora

3) Ostatní nástroje

Administrativní nástroje – zákony, normy, vyhlášky (obvykle mají represivní charakter) – např. 60. léta ve Francii – přesun některých ekonomických aktivit (těžký průmysl) z oblasti Paříže

Institucionální nástroje – vznik, rozvoj a spolupráce institucí zabývajících se regionálním rozvojem daného území, propojování soukromého a veřejného sektoru při realizaci rozvojových strategií

V odborné literatuře lze najít i další členění – např.

podle věcného zaměření:

- nástroje namířené proti alokaci aktivit v překrvených regionech
- decentralizace umístění úřadů státní správy
- podpora rozvoje infrastruktury
- nástroje na zlepšování podnikatelského prostředí (tzv. „měkká infrastruktura“)
- umísťování veřejných investic a zakázek, prostorové rozšíření ekonomických aktivit státu
- regionální plánování, programy rozvoje regionů
- regionální pobídky



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



Toto členění vzniklo analýzou nástrojů využívaných v národních regionálních politikách starých členských států EU (Yuill, Bachtler, Wishlade, 1999 a Vanhove, 1999).

nebo podle finančního /nefinančního charakteru nástrojů (Wokoun, R. et al, 2006):

1. Nefinanční nástroje

1a) administrativní nástroje:

- legislativní úpravy regionální politiky
- zákazy, restriktivní a administrativní opatření

1b) institucionální nástroje:

- instituce realizující opatření regionální politiky
- projekty a programy: formulace, realizace
- projekty a programy: využívání zdrojů EU

1c) věcné a jiné nefinanční nástroje:

- poskytování (bezplatných) služeb zejména poradenského charakteru subjektům z regionu
- propagace regionu a poradenství zahraničním (interregionálním) investorům
- vytváření a zpřístupňování zvláštních hospodářských zón ekonomickým subjektům
- jiné nefinanční nástroje

2. Finanční nástroje

2a) neinvestiční a investiční pobídky

- finanční transfery a nevratné dotace
- granty
- náhrady části vynaložených nákladů
- úroková zvýhodnění
- úvěry a půjčky
- záruky na úvěry a půjčky

2b) kapitálové podílnictví

2c) daňová zvýhodnění

- daňové prázdny
- slevy na daních
- slevy na sociálním a jiném zákonném pojištění

2d) rozpočtová zvýhodnění



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Toto členění nástrojů RP vzniklo na základě rešerší a komparace nástrojů regionálních politik většiny členských zemí EU a Norska a Švýcarska.²

² WOKOUN, René, MATES, Pavel et al (2006). *Management regionální politiky a reforma veřejné správy*. Praha : Linde.



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

